

Теорія та історія держави і права

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20653367>

**Процедурні гарантії реалізації свободи об'єднання в контексті
міжнародних стандартів правової визначеності**

Мерцалов Данило Юрійович,

аспірант другого курсу

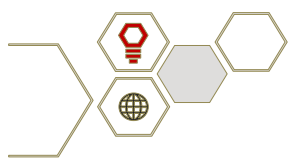
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро, Україна

<https://orcid.org/0009-0003-4112-6929>

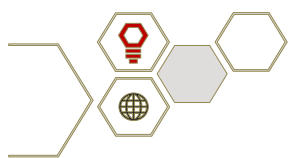
Прийнято: 19.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: Мета статті полягає у з'ясуванні того, як процедурні гарантії реалізації свободи об'єднання пов'язані з міжнародними стандартами правової визначеності та яким чином ці стандарти впливають на порядок створення, діяльності, контролю, обмеження і судового захисту об'єднань. Свобода об'єднання розглядається як право, що потребує передбачуваних адміністративних процедур, мотивованих рішень органів влади, обмеженої дискреції та доступного механізму оскарження. **Методи дослідження** охоплюють формально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-правовий та інтерпретаційний підходи. Формально-юридичний метод використано для аналізу міжнародних договорів, актів ООН, Ради Європи, ОБСЄ, Європейського Союзу та національного законодавства України. Системно-структурний підхід дав змогу поєднати матеріальний зміст свободи об'єднання з процедурними вимогами до її реалізації. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення універсальних і регіональних стандартів, а

інтерпретаційний підхід — під час аналізу практики Європейського суду з прав людини та документів Венеційської комісії. **Результати.** Міжнародні стандарти свободи об'єднання мають подвійний правовий зміст. З одного боку, вони фіксують мінімальний обсяг прав, свобод і позитивних обов'язків держави, а з іншого — задають критерії належної процедури, без якої формальне проголошення права не забезпечує його практичного здійснення. Обґрунтовано доцільність класифікації таких стандартів за формою вираження, суб'єктами встановлення, сферою дії, юридичною силою, функціями у механізмі регулювання та ступенем визначеності змісту. Уточнено, що процесуальні стандарти охоплюють вимоги до прозорості реєстрації, чіткості підстав відмови або втручання, розумності строків, мотивованості адміністративних актів, пропорційності санкцій та ефективності засобів правового захисту. **Висновки.** Процедурні гарантії становлять самостійний рівень забезпечення свободи об'єднання, оскільки саме через них міжнародні стандарти набувають прикладного значення у національному правопорядку. Для України це має значення в контексті імплементації міжнародних договорів, урахування практики ЄСПЛ, адаптації до європейських стандартів та удосконалення процедур реєстрації, контролю, припинення діяльності й оскарження рішень, пов'язаних з об'єднаннями громадян.

Ключові слова: свобода об'єднання, міжнародні стандарти, правова визначеність, процедурні гарантії, верховенство права, Рада Європи, ООН, ЄСПЛ.

Procedural guarantees for the exercise of freedom of association in the context of international standards of legal certainty

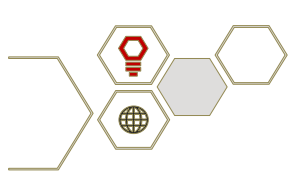
Danylo Mertsalov,

second year postgraduate student

Oles Honchar Dnipro National University

Dnipro, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-4112-6929>

Abstract: The **purpose** of the article is to clarify how the procedural guarantees for the exercise of freedom of association are related to international standards of legal certainty and how these standards affect the procedure for the creation, operation, control, restriction and judicial protection of associations. Freedom of association is considered as a right that requires predictable administrative procedures, motivated decisions of authorities, limited discretion and an accessible appeal mechanism. **The research methods** cover formal-legal, system-structural, comparative-legal and interpretative approaches. The formal-legal method was used to analyze international treaties, acts of the UN, the Council of Europe, the OSCE, the European Union and the national legislation of Ukraine. The system-structural approach made it possible to combine the material content of freedom of association with the procedural requirements for its implementation. The comparative-legal method was used to compare universal and regional standards, and the interpretative approach was used to analyze the practice of the European Court of Human Rights and documents of the Venice Commission. **Results.** International standards of freedom of association have a dual legal content. On the one hand, they fix the minimum scope of rights, freedoms and positive obligations of the state, and on the other hand, they set the criteria of due process, without which the formal proclamation of the right does not ensure its practical implementation. The expediency of classifying such standards by form of expression, subjects of establishment, scope, legal force, functions in the regulatory mechanism and the

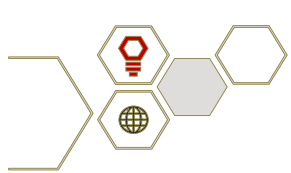

degree of certainty of the content is substantiated. It is specified that procedural standards include requirements for transparency of registration, clarity of grounds for refusal or interference, reasonableness of deadlines, motivation of administrative acts, proportionality of sanctions and effectiveness of legal remedies. **Conclusions.** Procedural guarantees constitute an independent level of ensuring freedom of association, since it is through them that international standards acquire applied significance in the national legal order. For Ukraine, this is important in the context of implementing international treaties, taking into account the practice of the ECHR, adapting to European standards and improving the procedures for registration, control, termination of activities and appeals against decisions related to citizens' associations.

Keywords: freedom of association, international standards, legal certainty, procedural guarantees, rule of law, Council of Europe, UN, ECHR.

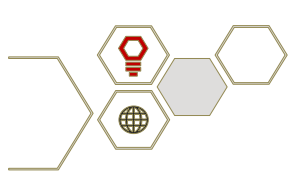
Постановка проблеми. В умовах сучасної війни та паралельних інтеграційних процесів дедалі більшого значення набувають міжнародні стандарти забезпечення й захисту прав і свобод людини, а також вимоги до якості національного регулювання, що має бути передбачуваним і контрольованим. Нині сприйняття міжнародних правових орієнтирів відбувається у зв'язку з реформуванням національної правової системи, оскільки імплементація міжнародних договорів і врахування практики міжнародних інституцій безпосередньо впливають на порядок створення, діяльності та захисту об'єднань громадян. Міжнародні стандарти свободи об'єднання виступають основою для правового врегулювання взаємодії держави й громадянського суспільства, а відтак питання процедурної визначеності стає критичним, бо саме процедура визначає, чи може право бути реалізоване без необґрунтованих бар'єрів та без вибіркового втручання.

Міжнародні стандарти у сфері прав людини є результатом тривалої узгоджувальної роботи держав і міжнародних організацій, спрямованої на

формування мінімальних вимог щодо змісту прав і способів їх гарантування. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 41/120 наголошує на потребі чіткості та наявності ефективного механізму здійснення прав, що прямо підводить до процедурних гарантій, включно з інституційними механізмами контролю і засобами правового захисту. У такому контексті визнання і дотримання міжнародних стандартів виступає не лише формальним обов'язком, а й вимогою організації національних процедур таким чином, щоб вони були передбачуваними, мотивованими й підконтрольними суду. Звідси формується висновок про те, що свобода об'єднання потребує узгодження змістових стандартів із процесуальними стандартами правової визначеності, а також потребує врахування європейських і універсальних орієнтирів у щоденній практиці реєстрації, контролю та оскарження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти міжнародних стандартів, правової визначеності та свободи об'єднання розкриваються у працях вітчизняних науковців, а також у документах міжнародних організацій і судових інституцій. Наукові підходи до ознак міжнародних стандартів прав людини та до меж національного розсуду простежуються у працях С.О. Верланова [4], а узагальнення ознак та класифікаційні підходи представлені у розвідках П.М. Рабіновича та О.Л. Венецької [3; 22]. Питання європейських правових стандартів як інструмента інтеграції та адаптації національного права розглядаються в працях О. Київця та М. Г. Хаустової [8; 27]. Нормативно-процедурні критерії правової визначеності та верховенства права систематизуються у документах Венеційської комісії, а стандарти свободи об'єднання та суміжної колективної активності деталізуються у настановах ОБСЄ/БДПЛ та в узагальненнях практики Європейського суду з прав людини [14; 31; 34; 35]. Універсальні стандарти щодо ефективного засобу правового захисту й критеріїв допустимих обмежень розкриваються у документах ООН, включно із Загальним коментарем № 31 та Сирікузькими принципами [28; 32]. Водночас

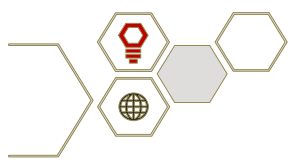
відсутність єдиного легального визначення міжнародного стандарту і різнорідність джерел зумовлюють потребу в узгодженому аналізі, який поєднує зміст права на свободу об'єднання з процедурними гарантіями його реалізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значного масиву міжнародних актів, практики ЄСПЛ і наукових підходів до свободи об'єднання, менш опрацьованим залишається питання процедурного забезпечення цього права. У наявних працях переважно розкривається зміст свободи об'єднання, її міжнародно-правові джерела та допустимі межі обмеження, тоді як порядок реєстрації, контролю, втручання, припинення діяльності й оскарження рішень часто не розглядається як самостійний рівень гарантування.

Причина такої неповноти пов'язана з тим, що міжнародні стандарти здебільшого аналізуються як матеріальні приписи, спрямовані на закріплення прав і свобод, а процедурні елементи залишаються розпорошеними між документами ООН, Ради Європи, ОБСЄ, практикою ЄСПЛ та національним законодавством. Через це правова визначеність у сфері свободи об'єднання нерідко зводиться до загальної вимоги якості закону, хоча для практики вона означає чіткість строків, підстав відмови, меж адміністративного розсуду, мотивованість рішень і доступність судового захисту.

Недостатнє дослідження цих питань ускладнює розуміння того, як міжнародний стандарт переходить у реальну юридичну процедуру. Саме процедура визначає, чи може особа або група осіб створити об'єднання без необґрунтованих бар'єрів, чи має держава зрозумілі межі втручання, а також чи забезпечено ефективний засіб захисту у разі порушення права. Тому подальший аналіз має бути зосереджений на співвідношенні міжнародних стандартів, правової визначеності та процедурних гарантій.

У межах цієї статті увага спрямовується на з'ясування того, які саме процедурні вимоги впливають із міжнародних стандартів свободи

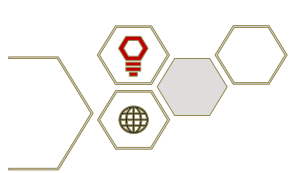
об'єднання, як їх можна класифікувати та яким чином вони мають впливати на національне регулювання. Такий підхід дає змогу пов'язати загальний зміст права із конкретними механізмами його реалізації: реєстрацією об'єднань, контролем за їхньою діяльністю, допустимими втручаннями, припиненням діяльності та судовим оскарженням відповідних рішень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є аналіз процедурних гарантій реалізації свободи об'єднання в контексті міжнародних стандартів правової визначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації сучасного світу вагоме місце в системі законодавства про об'єднання громадян в Україні посідають міжнародні стандарти щодо права на свободу об'єднання. Утім термін «міжнародні стандарти», незважаючи на його активне використання в юридичній літературі, і надалі лишається недостатньо окресленим, а практичне навантаження цього словосполучення нерідко зводиться до згадки про наявність відповідних актів без пояснення того, яким чином їх приписи забезпечують реальну дію права. Ситуація ускладнюється ще й тим, що міжнародно-правові документи не пропонують легальної дефініції «міжнародного стандарту», не фіксують його ознак як юридичної категорії, а також паралельно оперують суміжними позначеннями на кшталт «стандартних правил», «загальновизнаних норм міжнародного права», «стандартів Ради Європи» тощо. За відсутності легального визначення, а також усталеної доктринальної дефініції, доцільно звернутися до наукових підходів і показати, як змістовні характеристики стандартів переходять у порядок їх застосування та гарантування.

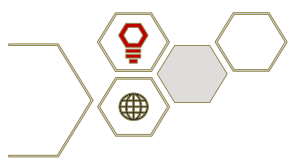
Відправною точкою доцільно взяти конструкцію «міжнародні стандарти прав людини», оскільки свобода об'єднання належить до фундаментальних прав, а фактична реалізація такого права передбачає наявність процедур, здатних зробити рішення держави передбачуваним і контрольованим. Вагоме методологічне значення має Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 41/120

від 4 грудня 1986 р. «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини», де подано орієнтири для формування міжнародних документів у цій сфері. У цьому акті, зокрема, наголошено на узгодженості з чинним масивом міжнародно-правових норм, на фундаментальному характері відповідних положень, на вимозі достатньої визначеності формулювань, а також на потребі передбачення реалістичних механізмів здійснення і здобуття широкої міжнародної підтримки [5]. Отже, стандарт у вихідному документі постає не як формальна декларація, а як набір вимог, що орієнтує на забезпечення права через механізм його практичного здійснення.

Подальша деталізація цих вимог у науковій літературі дозволяє перейти від загальних орієнтирів до ознак, які безпосередньо пов'язуються з процедурними гарантіями. С.О. Верланов обґрунтовує, що міжнародним стандартам прав людини властиві міждержавний консенсус та «взірцевий» характер, встановлення мінімальних і максимальних меж змісту, нормативна закріпленість, а також забезпечення впровадження і захисту через множинність інституційних механізмів, доповнену інтерпретацією в контексті практик суспільств та врахуванням регіональних особливостей через відповідні угоди й механізми реалізації [4]. У наступних працях С.О. Верланов подає звужений перелік, де акцентуються модельність, визначеність межі, нормативна фіксація, плюралізм механізмів імплементації та свобода національного розсуду під час застосування [3]. Включення свободи розсуду в цей ряд потребує додаткового пояснення, оскільки за відсутності процедурних запобіжників дискреція схильна перетворюватися на джерело непередбачуваних рішень, а сама правова визначеність у результаті не забезпечується належною мірою.

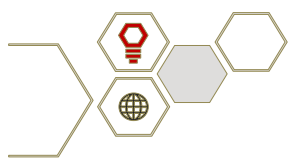
Найбільш розгорнутий опис ознак міжнародних стандартів прав людини подають П.М. Рабінович та О.Л. Венецька, які пов'язують стандарти з фіксацією у міжнародних актах змісту і обсягу прав людини та з ідеєю «мінімально допустимого консенсусу», що задає необхідний рівень реалізації.

Водночас у роботах дослідників підкреслюється стандартизація вимог до засобів гарантування прав, включно з позитивними обов'язками держави щодо забезпечення, охорони й захисту [22]. До цього комплексу додаються орієнтири щодо обов'язковості або бажаності дотримання, модельності як настанови для подальшого нормотворення, особливостей санкцій за порушення, універсальності та можливості різних інтерпретацій у культурних контекстах, а також абстрактності терміно-понять і динамічності змісту [22]. Така сукупність ознак підводить до практичного висновку, бо універсальність за наявності варіативності тлумачення підсилює роль процедурних гарантій, які звужують простір для довільного застосування та роблять реалізацію права більш передбачуваною.

Проблема множинності визначень міжнародних стандартів прав людини посилює вимогу до робочої дефініції, здатної поєднати зміст права з механізмами його гарантування. У цьому сенсі доцільно виходити з того, що міжнародні стандарти щодо свободи об'єднання мають бути: по-перше, закріпленими в міжнародно-правових актах; по-друге, універсальними за функціональним призначенням; по-третє, такими, що фіксують мінімально необхідний або бажаний зміст та/або обсяг права; по-четверте, такими, що встановлюють обов'язки держав щодо забезпечення, охорони і захисту [13]; [10]. Саме така логіка дозволяє переходити від терміна «стандарт» до аналізу процедур, адже обов'язки держави в праволюдській сфері реалізуються через порядок реєстрації, порядок втручання і порядок судового контролю.

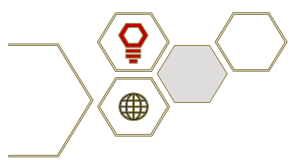
Значення поняття «стандарт» у широкому сенсі додатково пояснює, чому право на свободу об'єднання потребує повторюваних і чітко визначених процедур. У філології «стандарт» тлумачиться як загальноприйнятий взірець, типова форма, норма або шаблон, тобто як спосіб усунення випадковості у практиці застосування [17]. У правовому дискурсі стандарт розуміється як типова вимога, що може бути відображена у нормативному документі, а також як орієнтир для порівняння й оцінювання подібних явищ [15]. Закон України

«Про стандартизацію» підкреслює консенсусний характер стандарту та його призначення для багаторазового використання, що в юридичній площині означає потребу ясності й стабільності правил для повторюваних юридичних дій [21]. У такому контексті закономірно виникає питання про співвідношення стандарту як категорії, що прямо породжує права й обов'язки, і стандарту як інструмента, який визначає вихідну точку для розвитку норм і практик, що особливо помітно у праві Європейського Союзу та його системі джерел [29].

Європейський вимір міжнародних стандартів у сучасній Україні пов'язаний із процесами адаптації національного права та з вимогами євроінтеграційного курсу. О. Київець розглядає європейські правові стандарти як міжнародно-правову категорію, що діє через систему принципів і норм та забезпечує зближення правових систем, при цьому акцент переноситься на практичну роль стандартів як інструмента правової інтеграції [8]. М. Г. Хаустова підкреслює, що в умовах євроінтеграційних процесів міжнародні стандарти впливають не лише на зміст регулювання, а й на порядок правозастосування, а отже формальна імплементація потребує процедурної придатності норм та інституційної здатності їх забезпечити [27]. Такий підхід має безпосереднє значення для свободи об'єднання, бо саме процедура визначає, чи право існує як можливість, чи воно перетворюється на декларацію.

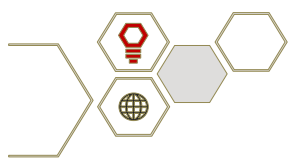
Свобода об'єднання у міжнародному праві закріплюється через різні формулювання, що відбивають історію й традиції документів, але водночас задають спільний мінімум змісту. Загальна декларація прав людини використовує формулу «право на свободу мирних зборів і асоціацій» [7], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права – «право на свободу асоціацій з іншими, включаючи право створювати профспілки» [13], Конвенція МОП № 87 – «свобода асоціацій» і «право на організацію» [9], Конвенція про захист прав і основних свобод людини – «свобода мирних зборів і свобода об'єднання» [10], Хартія основних прав Європейського Союзу

– «свобода зібрань та об'єднань» [26]. Розмаїття назв ускладнює узагальнення сутнісних характеристик права, але водночас підсилює потребу у процедурних гарантіях, оскільки саме процедура знімає варіативність практики і забезпечує однаковість застосування стандартів у внутрішньому правопорядку.

Імплементація міжнародних стандартів свободи об'єднання в Україні залежить від моделі співвідношення міжнародного та національного права, а також від того, як ця модель працює в практиці застосування норм. Стаття 9 Конституції України встановлює, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства, а Закон України «Про міжнародні договори України» закріплює пріоритет застосування міжнародного договору в разі невідповідності внутрішнього законодавства його приписам [19]. Додатковий приклад дає Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», який встановлює застосування норм міжнародного договору або угоди у разі вищого рівня гарантій [20]. Отже, центральним питанням стає не лише наявність міжнародних приписів у системі джерел, а здатність національних процедур забезпечити їх дію через реєстраційні механізми, механізми контролю і механізми судового захисту.

Ключовим змістовим вузлом, через який міжнародні стандарти свободи об'єднання переходять у національні процедури, виступає правова визначеність як елемент верховенства права. Декларація Генеральної Асамблеї ООН «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях» підкреслює значення верховенства права як умови передбачуваності й підконтрольності застосування норм [6]. «Мірило правовладдя» Венеційської комісії подає критерії rule of law як систему параметрів, де правова визначеність пов'язується з доступністю і ясністю норм, їх передбачуваністю та стабільністю, обмеженням дискреції та наявністю юридичних гарантій проти свавілля [14]. У сфері свободи об'єднання ці критерії означають необхідність прозорих умов створення, вичерпних підстав відмови в

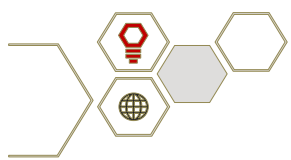

реєстрації, розумних строків, мотивованих рішень, ефективного оскарження та пропорційних санкцій.

Практичний вимір таких вимог найвиразніше простежується у підходах Європейського суду з прав людини. «Guide on Article 11 of the Convention» систематизує практику Суду щодо свободи мирних зібрань і свободи об'єднання та підкреслює значення критерію «prescribed by law», який у правозастосуванні означає оцінювання якості закону, доступності, передбачуваності та можливості контролю втручання [31]. Огляд ЄСПЛ щодо поведінки публічних зібрань у практиці Суду доповнює картину, оскільки показує вимоги до регулювання колективної активності та до реакції держави, а колективна активність на практиці часто є формою реалізації свободи об'єднання поза реєстраційними процедурами [35]. У такий спосіб питання процедурних гарантій охоплює не лише етап створення об'єднання, а й порядок реалізації колективних дій у публічній сфері.

Нормативно-методичну деталізацію процедур надає «Guidelines on Freedom of Association» ОБСЄ/БДПЛ, підготовлений за участі Венеційської комісії, де акцент робиться на простих, прозорих і недискримінаційних процедурах створення і реєстрації, мінімізації надмірного формалізму, чіткості підстав відмови, обмеженні втручань у автономію об'єднань та доступності судового перегляду [34]. Такий документ дозволяє конкретизувати вимоги правової визначеності на рівні організації процедури, бо визначені строки, зрозумілі вимоги до документів, прозорість перевірок і співмірність санкцій перетворюють стандарт на практичну гарантію.

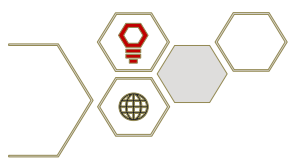
Міжнародне право ООН доповнює цю логіку через концепцію позитивних обов'язків держави та через критерій ефективного засобу правового захисту. Загальний коментар № 31 Комітету ООН з прав людини підкреслює обов'язок держави забезпечити ефективні засоби захисту та інституційні механізми розгляду скарг і виконання рішень, а це прямо стосується спорів щодо реєстрації, санкцій і втручань у діяльність об'єднань

[32]. Доповідь Спеціального доповідача ООН щодо прав на свободу мирних зібрань і асоціації, присвячена доступу до ресурсів, показує, що фінансове регулювання і вимоги щодо ресурсів можуть діяти як непряме обмеження свободи об'єднання, якщо вони побудовані через неясні правила, невизначені підстави перевірок або непропорційні санкції [33]. Сирікузькі принципи щодо обмежень і дерогацій за Пактом вимагають законності, легітимної мети, необхідності та пропорційності, а також вузького тлумачення обмежень, що задає критерії для процедур розпуску, заборони або іншого втручання [28].

Європейський блок стандартів для неурядових організацій підсилює процедурний вимір свободи об'єднання, оскільки саме в цій сфері найбільш відчутні ризики надмірного втручання та адміністративної довільності. «Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі» задають орієнтири щодо створення, автономії, взаємодії з державою та захисту від необґрунтованого втручання, при цьому підкреслюється значення ясних правил і передбачуваних механізмів [25]. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи CM/REC(2007)14 розгортають ці орієнтири у стандарти правового статусу НУО, включно з вимогами до регулювання реєстрації, втручань, контролю і припинення діяльності [24]. Декларація ООН про правозахисників, ухвалена резолюцією Генеральної Асамблеї, підсилює аргумент про захист організаційної активності та про необхідність процедур, що не створюють невизначених бар'єрів для легітимних форм участі й адвокації [30].

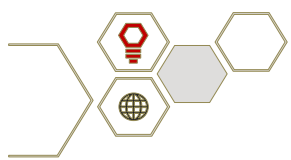
Висновок. Наведене дозволяє підсумувати, що процедурні гарантії реалізації свободи об'єднання формуються як сукупність вимог до якості норм і до якості процедур їх застосування, а правова визначеність у цьому процесі виступає індикатором і водночас інструментом забезпечення стандартів. Визначеність умов створення, визначеність підстав відмови та втручання, визначеність строків і порядку прийняття рішень, мотивованість адміністративних актів, доступність ефективного оскарження та співмірність

санкцій утворюють той процедурний рівень, без якого міжнародний стандарт свободи об'єднання не набуває практичного змісту.

Список використаних джерел

1. Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text
2. Бринцев В. Д. Система організаційного забезпечення судової влади в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.10. Національний університет «Юридична академія України ім. Я. Мудрого». Харків, 2010. 520 с.
3. Верланов С. О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України / ред. кол.: П. М. Рабінович (гол. ред.) та ін. Львів: Край, 2009. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 19. 196 с.
4. Верланов С. О. Стандарти прав людини: спроба загальнотеоретичної характеристики. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XI регіональної наук.-практ. конференції 3–4 лютого 2005 р. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2005. С. 57–58.
5. Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 4 грудня 1986 року № 41/120. URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/resolution/gen/nr0/500/56/img/nr050056.pdf?OpenElement>
6. Декларація наради на високому рівні Генеральної Асамблеї з питань верховенства права на національному та міжнародному рівнях.

Прийнято резолюцією 67/1 Генеральної Асамблеї від 24 вересня 2012 р. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ruleoflaw2012.shtml

7. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

8. Кийвець О. В. Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія. Європейські студії і право. 2012. № 1(15). URL: <http://eurolaw.org.ua/publications/ukrainian-journal-of-europeanstudies/5-2011/44-2011-12-29-14-40-03>

9. Конвенція МОП № 87 про свободу асоціацій і захист права на організацію від 4 липня 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_125

10. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

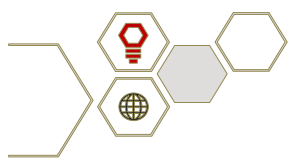
11. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2005. 565 с.

12. Ляхівненко С. М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. Держава і право. 2011. Вип. 51. С. 666–672.

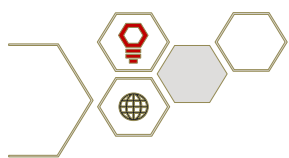
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

14. Мірило правовладдя. CDL-AD(2016)007. Ухвалено на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.). URL: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282016%29007-ukr>

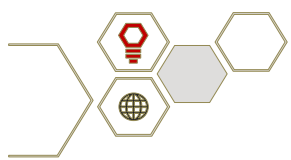
15. Нагребельний В. П. Стандарт. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 5: П–С. К.: Українська енциклопедія, 2003. С. 614–615.

16. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння : монографія. Харків: Видавництво «ФІНН», 2011. 432 с.
17. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ: АКОНІТ. Т. 4., 1998. 941 с.
18. Правова доктрина України : у 5 т. За заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2013. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. 864 с.
19. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 50. Ст. 540.
20. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 45. Ст. 397.
21. Про стандартизацію. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>
22. Рабінович П. М., Венецька О. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 4(71). С. 18–28.
23. Раданович Н. Європейські стандарти прав людини: поняття, структура, джерела формування. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIII регіональної наук.-практ. конференції. 8–9 лютого 2007 р. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. 629 с.
24. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі CM/REC(2007)14 від 10 жовтня 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_937
25. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі (Прийнято учасниками багатосторонньої зустрічі, організованої Радою Європи). Страсбург, 05 липня 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_209

26. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524
27. Хаустова М. Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 2(89). С. 43–53.
28. Commission on Human Rights. The Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights. UN Doc. E/CN.4/1985/4. 1984. URL: https://digitallibrary.un.org/record/497167/files/E_CN.4_1985_4-EN.pdf
29. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. C83. 30.03.2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EN:PDF>
30. General Assembly. Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms (Declaration on Human Rights Defenders): Resolution. UN Doc. A/RES/53/144. Adopted 9 December 1998 (publication: 8 March 1999). URL: <https://docs.un.org/en/A/Res/53/144>
31. Guide on Article 11 of the Convention – Freedom of assembly and association. Case-law Guide. Last update: 31.08.2025. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_11_eng
32. Human Rights Committee. General comment No. 31: The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant. UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13. 26 May 2004. URL: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?Lang=en&symbolno=CCPR%2FC%2F21%2FRev.1%2FAdd.13
33. Human Rights Council. Access to resources: report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association. UN Doc. A/HRC/50/23. 10 May 2022. URL: <https://docs.un.org/en/a/hrc/50/23>

34. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights; Council of Europe, Venice Commission. Guidelines on Freedom of Association. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2015. ISBN 978-92-9234-906-6. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/b/132371.pdf>

35. The conduct of public assemblies in the Court's case-law. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Public_assemblies_ENG